રાસચંદિ

ખબરદાર

કર્ત્તાનાં છપાયલાં પુસ્તકો

__ગુજરાતીમાં :__

૧.	કાવ્યરસિકા	... કિંમત	રૂ. ૧–૮–૦	(પૃષ્ઠ ૧૮૮)
૨.	વિલાસિકા	... ,,	૧–૮–૦	(,, ૨૦૦)
૩.	પ્રકાશિકા	... ,,	૧–૪–૦	(,, ૧૮૨)
૪.	મલબારીનાં કાવ્યરત્નો	,,	૩–૦–૦	(,, ૪૫૦)
૫.	ભારતનો ટંકાર	... ,,	૦-૧૨-૦	(,, ૭૫)
૬.	સંદેશિકા...	... ,,	૧–૦–૦	(,, ૧૮૮)
૭.	કલિકા ...	... ,,	૨–૦–૦	(,, ૨૬૦)
૮.	ભજનિકા (કાચું પૂઠું)	,,	૦-૧૪-૦	(,, ૧૬૦)
	... (પાકું ગીલ્ટ પૂઠું)		૧–૪–૦	,,
૯.	રાસચંદ્રિકા, ભાગ પહેલો.(કાચું પૂઠું)		૦-૧૪-૦	(,, ૧૨૦)
	(પાકું ગીલ્ટ પૂઠું)		૧–૪–૦	,,

__કવિ મોટાલાલનાં પ્રતિકાવ્યો :__

૧૦.	પ્રભાતનો તપસ્વી...	,,	૦–૪–૦
૧૧.	કુકકુટદીક્ષા	...	૦–૪–૦

__અંગ્રેજીમાં :__

૧૨. **The Silken Tassel** (અંગ્રેજી ઊર્મિકાવ્યો)
Published by Fowler Wright Ltd. London
કિંમત રૂ. ૩–૧–૦

__હવે પછી છપાશે :__

૧૩. **રાસચંદ્રિકા,** ભાગ બીજો
૧૪. **પ્રભાતગમન,** લાંબું વર્ણનકાવ્ય
૧૫. **ગુજરાતી કવિતા અને અપદ્યાગદ્ય**
૧૬. **Leaf and Flower**
૧૭. **The Rest-House of the Spirit**
૧૮. **અમરદેવી નાટક**

રાસચંદ્રિકા

ભાગ પહેલો

કર્ત્તા

અરદેશર ફરામજી ખબરદાર

માઉંટ રોડ, મદ્રાસ

સંવત ૧૯૮૫ ઇ. સ. ૧૯૨૯

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

મૂલ્ય કાચું પૂઠું રૂ. ૦-૧૪-૦

,, પાકું પૂઠું રૂ. ૧-૪-૦

મુદ્રક : કેશવ હ. શેઠ

મુદ્રણસ્થાન : ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,

ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

ગુણીયલ ગુર્જર સુંદરીઓને

અર્પણ

દીપિકા

મારા જૂના નવા રાસનો એક જૂદો સંગ્રહ બહાર પાડવા ઘણાં બહેનો અને બંધુઓ તરફથી ચાલુ સૂચના થતી રહી છે તેને માન આપીને આ નવાજ રાસોના સંગ્રહનો પ્રથમ ભાગ હું મારાં ગુર્જર બહેનો અને બંધુઓના હાથમાં મૂકું છું. આ સંગ્રહ તેમનીજ પ્રેરણાનું ફળ છે, એટલે એના પ્રકટન માટે હું તેમનોજ આભારી છું. આજ સુધીમાં બહાર પડેલાં મારાં જૂદાં જૂદાં કાવ્યપુસ્તકોમાં ઘણા રાસ વેરાયલા પડેલા છે, તે સર્વની સાથે બીજા નવા રાસનો ઉમેરો કરીને આ પછી વળી બીજો ભાગ પ્રગટ કરવાનો વિચાર છે.

આ રાસયુગમાં ગુર્જર કાવ્યસાહિત્યમાં ઘણા કવિઓએ મોટે ભાગે રાસની લહાણી કરાવી છે. ગુર્જર સુંદરીઓના હસ્તમાં એવી ઘણીયે રાસની ફૂલછાબો અર્પણ થઈ છે, તેમાં આ 'રાસચંદ્રિકા'ની એક નાની ફૂલછાબ હું યે મૂકવા ભાગ્યશાળી થયો છું. એમાંનાં ફૂલોનાં રંગ ને ફોરમ આકર્ષક નહીં હોય, પણ જે હૃદયના ભાવથી અને સાચા ઉમળકાથી એને મારી બહેનોના હસ્તમાં હું મૂકું છું, તે ભાવ પ્રતિજ જોવાની હું તેમને વિનંતિ કરૂં છું.

આકાશ વિશાળ છે, તેમાં નક્ષત્રો અને તારિકાઓનાં દૃશ્ય તેમજ અદૃશ્ય ઝૂમખાં પણ અગણિત છે. પ્રભુના વિશાળ વિશ્વમાં નાનાં મોટાં એવાં સર્વ ઝૂમખાંને સ્થાન છે, તો મારી પ્રિય ગુર્જર દેવીના સાહિત્યાકાશમાં આ મારા નાના રાસઝૂમખાને પણ એક નાનો ખુણો મળી શકશે, એવી મારી શ્રદ્ધા છે. એમ હોવાથી હવે તો આ રાસો ગાવા અને ઉપાડી લેવાને બ્હેનોને આમંત્રણ આપીને આ નાની 'દીપિકા' એટલે દીવીને ચોકની વચ્ચે મૂકીને હું ખસી જાઉં છું. ગુર્જર બ્હેનોનો રાસવિલાસ અને તેમનું રાસસૌભાગ્ય અખંડ રહો! અસ્તુ!

માઉંટરોડ, મદ્રાસ

તા. ૧૫–૨–૧૯૨૯ **અરદેશર ફરામજી ખબરદાર**

અનુક્રમણિકા

પૃષ્ઠ

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં

૧. કર્ત્તા પાસેથી,
માઉંટરોડ, મદ્રાસ

૨. જહુરાવ ડી૦ ખંધડીઆ,
જન્માષ્ટમી બીલ્ડીંગ, ખેતવાડી મેઇનરોડ, મુંબઇ

૩. ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,
ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

૪. એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ

૫. ગો. જમનાદાસની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ

૬. જે. એન. પંડ્યાની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ

૭. જનરલ બુક ડીપો,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ

ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ

રાસચંદ્રિકા

ભાગ પહેલો

રાસ

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા,
રાસે રમવા આવજો જી રે !
સરખી સમાણી સૌ સહીયર સાહેલીઓ
સાથે તેડી લાવજો જી રે ! ૧

આણી મેર પેલી મેર ગંગા ને જમના,
વચ્ચે વૃંદાવન ચોક છે જી રે ;
ગોકુળ ને મથુરાં ને વ્રજ ને વૈકુંઠ,
આવ્યાં ચૌદે લોક છે જી રે. ૨

પગલે પગલે ઝબુકજો વીજળી,
ફૂલડાં ફૂટજો હાથમાં જી રે :
રાસે રમતાં ને ઘુમરી ઘૂમતાં
તાળી પૂરજો સાથમાં જી રે ! ૩

નંદનવનથી મોંઘી છે ગુર્જરી
ગરબા ગરબી રાસથી જી રે :
ગુર્જરી કુંજ છે દેવોને દોહ્યલી
ગુર્જરી રાસના ઉલ્લાસથી જી રે ! ૪

સારા સંસારના તાપથી તારવા
સુરના ફુવારા ઉડાડજો જી રે ;
કંઠે કલ્લોલતાં, હૈયાં હિંચોળતાં,
રસની પરબ કંઇ માંડજો જી રે ! ૫

આભે લખ્યા કંઈ અક્ષર ઉકેલતાં
હાથમાં આવ્યા તારલા જી રે :
રસની રસીલી સૌ સજનીઓ આવજો,
કંઠે ઝૂલાવજો એ હારલા જી રે ! ૬

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા ;
રુમઝુમ રુમઝુમ ખેલજો જી રે :
ઉરને આંગણે ધમકે ધમકતાં
અદલ આનંદે રેલજો જી રે ! ૭

અમૃતપુરીની દેવીઓ

(ગરબે રમવાને ગોરી નિસર્યાં રે લોલ)

અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ,
માનવપુરીની અમ વાટ :
કાંઈ લાવિયાં રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
અમીથી આંજેલ અમ આંખડી રે લોલ,
હાથમાં છે રાખી રક્ષા માટ :
રૂડી રાખડી રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૧

માનવપુરીના ઝાંખા દીવડા રે લોલ,
ભમી તોય બળે ત્યાં પતંગ,
રંક જીવડા રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ ;
ઝગમગે પ્રચંડ દીપ આંગણે રે લોલ,
તોય રહે અખંડ અમ પ્રસંગ,
ભંગ ના ગણે રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૨

તેજ ને અંધાર કેરાં જોડલાં રે લોલ,
પાપપુણ્ય, સત્ અસત્‌નો માલ :
ભરે હોડલાં રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ :
નાવડાં ડુબે એ મધ્યસાગરે રે લોલ,
ડુબે સર્વ સાથ ત્યાં અકાલ ;
રુદન કયાં કરે રે લોલ ?
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૩

અમૃતપુરીના ઊંચા માંડવા રે લોલ,
માનવપુરીની નીચી વાટ :
પંથ પાડવા રે લોલ,
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
આવો, અમ દેશ કંઇ દેખાડશું રે લોલ,
હૈયે હૈયે માંડી પ્રેમપાટ,
અમી પીવાડશું રે લોલ !
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૪

વિશ્વદેવીનું ગાન

(ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ, ભીંજે મારી ચુંદડલી)

કોટિ કોટિ મારા જ્યોતિ ઝબકાર,
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !
તોય હૈયે મારે ઊંડેરા અંધાર :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !—(ધ્રુવ)

જોગી છુપાયો મારો જોગ ગુફામાં,
વાટ હું જુગ જુગ જોતી રે,
ઝીણા ઝીણા કો એના આવે ઝણુકલા,
જોતી જોતી ને રહું રોતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૧

એક ઉઘાડું મારી આંખ તપેલી,
બીજી ઉઘાડું અમી ઝરતી રે ;
ઉઘાડું ઢાંકું એવી અંતરની દેવડી ;
નેવે નેવે એ રહે નીતરતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૨

આવે આવે ને શમે જુગજુગનાં સોણલાં,
પલકે દીઠાં—અણદીઠાં રે ;
જોગી છુપાયો મારી પાંપણની ધારમાં,
સરતાં આંસુ ત્યાં મારાં મીઠાં :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૩

હીરાગુંથી છે મારી વેરી રસચુંદડી,
ધનુગુંથી છે મારી માળા રે;
ખુંચે શણગાર જેને હૈયે સુનકાર હો :
રહેતા શેં જોગી એ નિરાળા ?
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૪

આઘા આઘા છે તોય પંથ છે પાસે ;
અદીઠ તોય વાયુ જેવા રે ;
અળગી રાખીને સદા અળગા રહે હસતા,
એ રે જોગી શેં મારા એવા ?
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૫

આવો, આવો રે જોગી ! હૈયાં ખોલાવો ;
તપી તપીને નેણાં તૂટયાં રે ;
સંધ્યાના જેવાં સૌમ્ય તેજે રેલાવો !
રહીએ અખંડ અણછૂટયાં !
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૬

નંદનવનનો મોરલો

(લોચન મનનો રે કે ઝઘડો લોચન મનનો)

નંદનવનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો :
મોહનજનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો.—(ધ્રુવ)

પુષ્પે પુષ્પે પાંદડે નાચે જેવી વસંત,
નાચે નટવર મોરલો એવો નંદનવનમાં અનંત :
મોરલો નંદનવનનો. ૧

નીલો એનો કંઠ છે સ્વર્ગલીલાની ભોમ ;
જગત બધું ઝબકારતા એની આંખોના સૂર્ય ને સોમ :
મોરલો નંદનવનનો. ૨

થનગન એના નાચતું છે સૌંદર્ય અમાપ ;
વિશ્વ અનંત સમાવતો એનો ઉઘડે પિચ્છકલાપ :
મોરલો નંદનવનનો. ૩

પિચ્છે પિચ્છે તારકો પ્રગટે વિશ્વવિવેક ;
અણુગણુ અકલિત સૃષ્ટિની મહીં ઝબકે આંખ અનેક :
મોરલો નંદનવનનો. ૪

થનગન નાચે મોરલો, ઉર આનંદ અપાર ;
પણ નિજ પદ નિરખે ત્યહાં વહેતી આંખે તો આંસુની ધાર !
મોરલો નંદનવનનો. ૫

ટહુક ટહુક, પ્રિય મોરલા ! એજ પરમ આનંદ :
નીચું નિરખી રોવું શેં ? સદા ઊર્ધ્વનયન સુખકંદ :
મોરલો નંદનવનનો. ૬

નાચી લે, પ્રિય મોરલા ! તુજ મોહનજન પાસ :
પ્રિયજન દીધું સૌ ભલું : એક સ્નેહેજ અદલ ઉલ્લાસ !
મોરલો નંદનવનનો ! ૭

૧૪-૬-૨૦

કિરણ

(ઓધવ, નંદનો છોરો તે નમેરો થયો જો—ફેરફાર સાથે)

એક કિરણ છે ઉતર્યું આકાશથી રે લોલ,
એનાં દેવદીધાં વિશ્વમોંઘાં તેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઝીલાયું એ તારલાના ઝુંડમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું એ જોતજોતાં સહેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઝીલ્યું ત્યાં સૂર્યે ને સુધાકરે રે લોલ,
ત્યાંથી સરતું તે પડ્યું મેઘશીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ગુંચવાયું વીજળીના વાસમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું તે ચીરી એનાં ચીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું ત્યાં ધરણીને અંતરે રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું તે પ્રકૃતિને પ્રાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઝીલ્યું તે વૃક્ષે અને પ્રાણીએ રે લોલ,
ત્યાંથી સરતું તે આવ્યું પ્રભુબાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું તે અંતે માનવદેહમાં રે લોલ,
એને મંદિરે છે થાપ્યો એનો ઘાટ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ખીલે જો ત્યાં એ સપ્તરંગમાં રે લોલ,
ખીલે એના પ્રકાશ ત્યાં વિરાટ જો !
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

દિવ્ય દેશનાં પંખીડાં

(અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં)

જુઓ રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં :
માથે દિવ્યતાના છોગ ;
મુખે અમરવાણી ભોગ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૧

જુઓ રાજ ! અમારા નિવાસ આભકુંજમાં :
ઉડીએ ચંદ્રકિરણડાળી,
પડીએ ઘડીક તારકજાળી :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૨

જુઓ રાજ ! રંગ રંગ ભર્યા અમ પિચ્છમાં :
કંઈક ઇન્દ્રધનુ શી વેલ,
ભાવકુસુમ મહીં ગુંથેલ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૩

જુઓ રાજ ! લાવીએ સંદેશ કંઈ ગેબના :
કંઇક ભૂતભાવિ સોણાં,
જગત દેવઆંખ જોણાં :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૪

જુઓ રાજ ! સૃજન પ્રલય છે અમારી પાંખમાં :
અમે ઉડીએ તીર તીર,
પાઇએ પ્રેરણાનાં નીર :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૫

જુઓ રાજ ! દૃષ્ટિ અમ સદા દિગંતપારમાં :
નવલ સ્વપ્ન, ગાન, આશ,
કરીએ જગત રસપ્રકાશ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૬

અમરવસંત

(મારી મટુકીમાં હો મહારાજ ! મહીડાં છલકે રે)

આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે,
એનાં ઉતરે છે હાસ્ય અનંત વનમાં જનમાં રે ;
આજે આવી છે નવરસરેલ, જગને ભરતી રે,
તેમાં કરતી સૌ કુદરત ખેલ, તરતી સરતી રે :
(સાખી) સ્વર્ગફુવારા ફૂટતા, સીંચે જગના બાગ ;
પળપળ અમીકણ છૂટતા પૂરે ફૂલફૂલમાં નવફાગ ;
—વનમાં જનમાં રે :
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૧

ઊંચે ઊંચે ઉડે નભપાંખ, ઝીલતી જ્યોતિ રે,
નીચે નીચે ઝળે જનઆંખ, ચિત્રે મ્હોતી રે ;
આજે રસધરના છે રાસ, કુદરત ચોકે રે,
એના ભવ્ય બ્રહ્માંડવિલાસ છાય ત્રિલોકે રે :
ઉતર્યાં ફરી આકાશ આ, ઉઘડયાં નવલપ્રભાત,
ઉરઉરના આવાસમાં ચાલે નવનવ નૂરની વાત ;
—વનમાં જનમાં રે :
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૨

આજે મૂર્ત બન્યાં છે સર્વ સ્વર્ગનાં સ્વપ્નાં રે,
પૃથ્વી પલકે છે પાંદડે ખર્વ તેજે તપનાં રે ;
આજે વિશ્વવીણાના તાર વિભુ ફરી તાણે રે,
એના તારે તારે રણકાર અજબ કો આણે રે :
સુંદરતાનાં, સ્નેહનાં અંજન જગ અંજાય ;
કિરણે કિરણે દેહનાં ઝગકે ચિરયૌવનની ઝાંય ;
—વનમાં જનમાં રે :
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૩

આવો આવો, ઓ રસના સંત ! હસતા આવો રે,
જગ ઝૂલતી આ અમરવસંત ઉર પધરાવો રે !
વિભુ ઊભો રહી રસઘાટ બંસી બજાવે રે,
એના ઉડતા આનંદ વિરાટ ઝીલજો ભાવે રે !
ક્યાં નંદનવન નાથનાં, ક્યાં જનજીવન શૂન્ય ?
નિત્યવસંતના સાથમાં ખીલજો પુષ્પ સમાં તમ પુણ્ય !
—વનમાં જનમાં રે :
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૪

ફૂલવાડીનો મોરલો

(કે આભમાં ઝીણી ઝબુકે વીજળી રે)

કે કુંજમાં મધમઘ મહેકે ફૂલડાં રે,
કે આવી મોંઘી દેવવસંત :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે પાંદડે પાંદડે પલકે હીરલા રે,
કે ઉછળે ઉર ઉર ભાવ અનંત :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે આભને માથે રંગભર છોગલાં રે,
કે એવાં ધરણીશીર ગુલમહોર :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે ઉઘડે ચંદરવા દિશદિશ તણા રે,
કે ઉઘડે હૈડાં આઠે પહોર :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે મોગરા ગગને ખીલ્યા તેજના રે,
કે ચુંદડી જગની રતનજડાવ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે સૂરજ છાંટે નવરસ છાંટણાં રે,
કે એવા અંતર અમીછંટકાવ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે શીર પર ડોલે કલગી વિભૂતિની રે,
કે અદ્ભુત ખોલે પ્રાણકલાપ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે થનગન થનગન લોલે આંગણાં રે,
કે ટહુકે ગરજે આતમ આપ :
કે નાચે ઉરવાડીનો મોરલો રે.

બાળ કાનુડો

(ચાલી ચાલી ગોકુળની ગજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

કાનુડા! કહે મુજને, તું કદી હતો કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ,
મારા જેવો નાનુડો તે થયો કયાંથી કે આવો મોટો કાનુડો રે લોલ? ૧

કાનુડા! કહે, કેવું તુજને ગમતું કે ગોકુળ ગામમાં રે લોલ?
ગમ્યું ત્યાં શું તારલિયાથી વધતું કે ગોપીઓના ધામમાં રે લોલ? ૨

કાનુડા! તેં પૂછ્યું કદી તુજ બાને કે કયાં છે મારી દેવીઓ રે લોલ?
રોઇ રોઇ પૂછું હું તો બાને કે ઢીંગલી શી એવી એ રે લોલ! ૩

કાનુડા! તું રમતો તારા–લખોટા કે ચંદા કેરી ફેરીએ રે લોલ?
માડી શેં ન મુજને દેતી એ તારા કે રમવા શેરીએ રે લોલ? ૪

કાનુડા! શું રોતો ઘડી ઘડી સેંજે કે મહીડાં ચાખવા રે લોલ?
બા શું હૈયે ચાંપી દેતી ખાવા કે છાનો રાખવા રે લોલ? ૫

કાનુડા! એ કુણાં કુણાં હૈયાં કે કહીં તે દીકડાં રે લોલ?
બા શું તારી ઘડીએ ઘડીએ લેતી કે ચુંબન મીઠડાં રે લોલ? ૬

કાનુડા! શું જશોદામાતા તારી કે ગાતી રાતે હાલડાં રે લોલ?
ઉં–ઉં કરી સુણવા એ અમે રોઇએ કે માતનાં બાલુડાં રે લોલ. ૭

કાનુડા! શું બાપુજી રોજ તારે માટે કે સુખડી લાવતા રે લોલ?
લેવા જાઉં સામે ત્યાં મને ઉંચકી કે ખભે ચઢાવતા રે લોલ. ૮

કાનુડા! કહે, સંતાકુકડી રમવા કે હતી તને બેનુડી રે લોલ?
હતી તને ઝમઝમ ઝાંઝર ઝમતી કે ધોળી ધેનુડી રે લોલ? ૯

કાનુડા! શું માખણ ચોરી ખાતો કે અમૃત માતનાં રે લોલ?
બા શું તને ચોંટી ખણતી ગાલે કે માનતી એ વાત ના રે લોલ? ૧૦

કાનુડા! તેં માટીનાં ઘર આવાં કે કીધાં પાછાં ભાંજવા રે લોલ?
કીધા કદી પત્તાંના ભડ મહેલ કે ઘડી સૌને આંજવા રે લોલ? ૧૧

કાનુડા! તું પાછો મારી સાથે કે રમવા આવશે રે લોલ?
નાની મારી રંગીન ગાયનાં દૂધ કે દોહી પીવા ભાવશે રે લોલ? ૧૨

કાનુડા! જો કાગળ હોડી મારી કે તરવા મૂકશું રે લોલ?
જોજે, નહીં પાણીમાં ડૂબી જાય કે રખે જરી ચૂકશું રે લોલ! ૧૩

કાનુડા! ત્યાં બેઠા કાલી કાલી વાત કે કરશું ખેલતાં રે લોલ;
આવશે મેના પોપટ મોર કે બોલ ઉકેલતાં રે લોલ. ૧૪

કાનુડા! જો જશોદાબા તારી સુણશે કે અમને લોલતાં રે લોલ,
કહેશે, તારા જેવું હજીયે સૌ બાળ કે કાલું કાલું બોલતાં રે લોલ! ૧૫

કાનુડા! કહે મુજને, તું ફરી બનશે કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ?
મારા જેવો નાનુડો છે તેને કરશે કે તારા જેવો કાનુડો રે લોલ? ૧૬

ભાઇબીજ

—•—

(વહેલા આવજો હો લાલ)

બીજના ચાંદલિયા શો ઝગમગતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી અંધારી રાતડલીને વિલસાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર !—

લાંબા પટ આકાશના, લાંબા મહીયર પંથ ;
ધગધગતો દિન દોહ્યલો, નહીં રજનીનો અંત :
બાંકા ચાંદલિયા શો ધમધમતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી ચણુચણુતી રાતડલીને ચમકાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે હો વીર ! ૧

નહીં સાગર પર શઢ ઉડે, નહીં વાટે કો વેલ ;
વરસ વરસના વાયદા, આંખડલીના ખેલ :
હસતા ચાંદલિયા શો રુમઝુમતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી વનઘેરી રાતડલીને મલકાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર ! ૨

સુખદુખ કેરી ગોઠડી, મીઠી મહીયર યાદ ;
સાઠ ઘડીનાં સોણુલાં, ભૂલવે વર્ષવિષાદ :
ઉજળા ચાંદલિયા શો ઝળહળતો ફરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી અંધારી રાતડીને અદલ હુલાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર ! ૩

પંખીડું

કૂવામાંનાં પાણી આવે હવાડાની માંય,
મારાં હઇડાંનાં હેત એવાં આંખે છલકાય :
સખી ! પંખીડું કો બોલે મારે બારણે રે લોલ. ૧

ઊંચી નીચી વાદળી ને વીજળીના ખેલ,
એવી ઝણુકે છે આશા મારા મનડાને મહેલ :
સખી ! પંખીડું કો પલકે મારે બારણે રે લોલ. ૨

અંધારીઆ આંગણામાં ચાંદનીના ચોક,
એવાં ફૂલડાં વેરાય મારા આતમાને ગોખ :
સખી ! પંખીડું કો ઝૂકે મારે બારણે રે લોલ. ૩

નીલે નીલે આભે રેલે કાળા ધોળા મેઘ,
માદી નીંદરે રેલાય એવા સોણલાંના વેગ :
સખી ! પંખીડું કો ખેલે મારે બારણે રે લોલ. ૪

લીલા વનના હીંચકા ને લટકાળા મોર,
મારે મંદિરે કો મહાલે એવા ચિત્તડાંના ચોર :
સખી ! પંખીડું કો હીંચે મારે બારણે રે લોલ. ૫

વીંધતી વસંત ફોરે કુંજે કુંજે ફૂલ,
મારી કીકીના પલકારમાં તો દુનિયા છે ડૂલ :
સખી ! પંખીડું કો થંભે મારે બારણે રે લોલ. ૬

ચંબેલીના તારલા ને મોગરાનો ચંદ,
મારે નેહે ખીલે સાથે એવાં તેજ ને સુગંધ :
સખી ! પંખીડું કો ઝીલે મારે બારણે રે લોલ. ૭

આંબે આંબે કોકિલા ને વડલે વડલે વાત,
મારાં નેણુમાંનું નામ બોલે દિવસ ને રાત :
સખી ! પંખીડું કો ટોકે મારે બારણે રે લોલ. ૮

હિમાલયના હંસલા ને માનસરનાં તીર,
આભે ઉડી જાઉં એવી મારા આત્માની અધીર !
સખી ! પંખીડું કો પેસે મારે બારણે રે લોલ. ૯

રૂપેરી ચાંદની

(ક્યા માગું રે મેં ક્યા માગું ?)

ચલકી રહી રે હો ! ચલકી રહી,
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી !—(ધ્રુવ)

ફરતી આકાશે દેવસુંદરી કો ગોરી,
તેની આ પદરજ ઝલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૧

દુનિયામાં દેવ કેરા આનંદ ઉતારવા,
રસની આ છોળ જાણે છલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૨

રૂપેરી ફૂલપાન સાગર પર વેરતી,
ઘેલી આ પ્રેયસી કો પલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૩

અંધરાતી આંખોને એ અમૃતથી આંજવા,
લજ્જાળુ લલના શું લલકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૪

હિમ જેવા શ્વેત નિજ હંસો ઉડાડતી,
મધુરાં હાસે કો આ મલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૫

કોના આવાસમાં, કોના ઉરશ્વાસમાં,
સોહમની લહેર આ સળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૬

અજબ બ્રહ્મમોરલાનું કિરણનૃત્ય દેખી,
આત્માની ઢેલ કોની ઢળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહા. ૭

દિલનાં દાન

(રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેજો રે)

દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે ;
દિલ સમજે તેનાં થિર થઇએ :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. (ધ્રુવ)

મહાસાગર આ ભરે ભરતી રે,
એને અંતર ધારણુ ધરતી રે,
એવી ધરતી યે અંતર સરતી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૧

નહીં ચંદ્રથી કમળ વિકાસે રે,
નહીં કુમુદની સૂર્યે ઉલ્લાસે રે ;
જેવા રાગ તેવા સૂર શ્વાસે :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૨

ઊંડે અંતર છે એક કૂપી રે,
વહે ત્યાં અમીધાર કો છૂપી રે ;
નહીં - નીકળે એ કોનીએ ખુંપી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે.

ભલે ઘોર અંધારાં વ્યાપે રે,
ભલે ઘન ગગડે, વીજ કાપે રે:
એ તો માવઠાં મહાનાં શું આપે?
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૪

અગ્નિ પથ્થરે ને વીજ ઘનમાં રે,
એવી પ્રીત પ્રકાશે કો તનમાં રે,
રાખો મનમાંની ત્યાં લગી મનમાં:
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૫

મીઠાં મિલન છે કુસુમ અનિલનાં રે,
જાણે જાણણહાર કો દિલનાં રે:
કરશે અદલ શું દિલ તે બખિલનાં?
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૬

પ્રાણનાં લહેણાં

(અમરવાડીમાં ડંકો વાગે છે)

કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે,
મારા પ્રાણનાં લહેણાં લાવે છે :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૧

મારૂં આપ્યું તો એણે છે રાખ્યું,
મારા ભાગ્યનું જોણું છે ઝાંખ્યું :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૨

મારો આત્મા વિલાયો ને તરસ્યો,
મારૂં તન શોષ્યું ને ધન વરસ્યો :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૩

મારાં લીધાં છે હીરા ને મોતી,
ભરી તેમાં છે અણમૂલ કો જ્યોતિ :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૪

મારાં ભાગ્યનાં કુંકુમ છે લીધાં,
તેનાં અજબ ઉદય ને અસ્ત કીધાં :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૫

મારા ચૂંટયા સોહાગ ચંદ્રે મ્હોડયા,
મારા પ્રારબ્ધના લેખ તારલે જોડયા :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૬

મારાં ઉડાવ્યાં સોણલાં વાદળિયે,
ફેંકી જીવનની રેખ કાળને તળિયે :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૭

તોય ઝરે છે અમી એની આંખોમાં,
ભર્યા સૃજનના સાજ એની પાંખોમાં :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૮

જુઓ, જુઓ, કોઇ જોગી આવે છે,
જન્મોજન્મનાં લહેણાં લાવે છે :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૯

ઉષા ને સંધ્યા

સખી ! પ્રાચીમાં આભને દ્વાર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પશ્ચિમના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે ;
સખી ! કમળને પાંદડે દૂર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! કુમુદને ઉર નવનૂર, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે. ૧

સખી ! ઊંડે નયનને ગોખ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! ઝળતે હ્રદયને ચોક, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે ;
સખી ! ગુલોશા ખીલતે કપોલ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પાનીને પદ્મે અમોલ, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે. ૨

સખી ! અધરકટોરીને પાળ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! કુંળી અંગુલિઓને ડાળ, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે ;
સખી ! ડાંખળી શા ઝૂલતે હાથ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પગલીમાં કુંકુમની સાથ, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે. ૩

સખી ! અંગઅંગમાં કંઈ ઓર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! મ્હોર્યાં કંઇ નવરસ મ્હોર, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે ;
સખી ! ઉઘડેલ અંતરને દ્વાર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! આત્માના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણું જડે. ૪

ગોરસ

(શામળા ગિરધારી)

મારી ગોરસીનાં ગોરસ આ લેશો કે રંગભર રસિયાજી ?
મારાં ગોરસનાં મૂલ નહીં થાય, રંગભર રસિયાજી ;
એનાં અણમૂલાં મૂલ ક્યાંથી દેશો રે રંગભર રસિયાજી ?
એ તો વેચાયાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી. ૧

રેડે સૂરજ કિરણુની ધારા, રે રંગભર રસિયાજી,
ઝીલે ધરા, ગ્રહો ને સોમ, રંગભર રસિયાજી ;
એના અંતરપ્રકાશ કંઇ ન્યારા, રે રંગભર રસિયાજી,
નહીં પામો એ ઝાલવતાં વ્યોમ, રંગભર રસિયાજી. ૨

ઉષા સંધ્યાનાં ઉર નભ ખોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
સોના રૂપાની રેલમછેલ, રંગભર રસિયાજી ;
એનાં હૈડાં ચઢે રસઝોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
એની લક્ષ્મીના અઢળક ખેલ, રંગભર રસિયાજી. ૩

વ્યોમે આશાના મેઘુલા ખડકે, રે રંગભર રસિયાજી,
ધનુ સાત સાત રંગે ત્યાં સોહ્ય, રંગભર રસિયાજી;
એનાં રત્નોને ભૂમિ કયમ અડકે, રે રંગભર રસિયાજી?
એના જન્મ્યા ઝવેરી નહીં કોય, રંગભર રસિયાજી. ૪

મારી ગોરસીના ગોરસ આ ચાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
એ તો વેચાર્યાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી:
પ્રાણે પીવા એ ડૂલ્યા દેવ લાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
એ તો અંતરથી જ આપ્યાં અપાય, રંગભર રસિયાજી! ૫

મટુકીમાં કાનુડો

(જે કોઈ અંબિકાજી માતને આરાધશે રે લોલ)

મારી મટુકીમાં બોલે મારો કાનુડો રે લોલ,
મારો કાનુડો છુપાયો મહીં છાનુડો રે લોલ. ૧

મારી મટુકીમાં નંદનવનના મહેલ છે રે લોલ,
એમાં ગોકુળીયાંથી મોટી રેલછેલ છે રે લોલ. ૨

સખી! લાગે શાને અજબ તુંને એવડું રે લોલ?
મારી મટુકીનું જાદુ તેવતેવડું રે લોલ! ૩

જોની, ચાંદલો છે કેવો મોટો આભમાં રે લોલ,
તે તો સહેલમાં સમાતો વેંતલ છાબમાં રે લોલ. ૪

મારી મટુકી છે એવી આભ જેવડી રે લોલ,
મારો કાનુડો તે માગે મોટી કેવડી રે લોલ? ૫

મારી મટુકીનાં મહીડાંએ લોભાવિયો રે લોલ,
એની બંસરી બજાવતો થોભાવિયો રે લોલ. ૬

મારી મટુકીમાં નાખ્યો એણે હાથને રે લોલ,
મહીડાં દેખીને ભૂલ્યો પોતાની જાતને રે લોલ. ૭

અલ્યા, એવો કયાંથી આવ્યો નિર્લજ ચોરટો રે લોલ?
જા રે, અમો નહીં ગણીએ ગુર્જર-સોરઠો રે લોલ! ૮

સખી, મટુકીમાં એવું તે શું દીઠડું રે લોલ,
એને લાગ્યું ગોકુલ-મથુરાંથી મીઠડું રે લોલ? ૯

જા રે, કાનુડા, શું હજી રહ્યો બાલુડો રે લોલ ?
શાને વિનવે તું એવો બની કાલુડો રે લોલ ? ૧૦

મારી મટુકી છે નાની, જોની ભાગશે રે લોલ ;
મારાં મહીડાં ઢોળાશે, તુંને વાગશે રે લોલ. ૧૧

સખી, માને નહીં એ તો મારી વાતમાં રે લોલ,
એને છોડી હું તો ચાલું સહીયર સાથમાં રે લોલ. ૧૨

માથે મટુકી તો ભારી ભારી લાગતી રે લોલ,
ધીરે ધીરે મારી ઊંઢણુ ભારે ભાગતી રે લોલ. ૧૩

મેં તો મટુકી ઉતારી નીચે વાટમાં રે લોલ,
માંહી જોયું તો કાનુડો બેઠો ડાકમાં રે લોલ. ૧૪

એની બંસરીના બોલ ત્યાંથી ફૂટતા રે લોલ,
મારી આંખડલીના તારા હસી તૂટતા રે લોલ. ૧૫

સખી, મટુકીમાં બોલે એવો કાનુડો રે લોલ,
કયારે કાનુડો છુપાયો મહીં છાનુડો રે લોલ ? ૧૬

જોની, વિશ્વ આ વિશાળ તો કેવું દિસે રે લોલ,
તોયે સમાતું એ આંખની કીકી વિષે રે લોલ. ૧૭

મારી મટુકી છે નાની તોયે કેવડી રે લોલ ?
અદલ કાનુડો મહીં માય તેવતેવડી રે લોલ ! ૧૮

લજામણીની વેલી

(વહાલા લાગો છો વિશ્વઆધાર રે, સગપણ તમ સાથે)

હું તો નમણી લજામણીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
મારૂં હૈડું આ પળમાં બીડાય : હાથ કોઇ અડશો માં !
કુંળી કુંળી આ પાંખડી છે મારી રે, હાથ કોઈ અડશો માં !
જરી અડતામાં ઝૂમી એ જાય : હાથ કોઇ અડશો માં ! ૧

હું તો આકાશી વીજળીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
રહું સંતાઇ વાદળીને વાસ : હાથ કોઇ અડશો માં !
મારી આંખડી બીડાય નહીં બીડી રે, હાથ કોઈ અડશો માં !
સહેજે જોતામાં ઝબકું ચોપાસ ; હાથ કોઈ અડશો માં ! ૨

હું તો અલબેલી પ્રાચીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
ઉષા લજ્જાતી જોતી દિગંત : હાથ કોઇ અડશો માં !
લાલ ગુલો હું વેરતી આ વ્યોમે રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
કિરણુ અડતામાં તૂટે ઉરતંત : હાથ કોઈ અડશો માં ! ૩

હું તો ઉગતી ચંબેલીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
મારાં પુષ્પો છે પુણ્યો શાં શ્વેત; હાથ કોઇ અડશો માં !
પડ્યાં છુંદણાં જગતને હાથે રે, હાથ કોઈ અડશો માં !
પુષ્પો નંદાશે અડતાં સમેત : હાથ કોઈ અડશો માં ! ૪

હું તો અદ્દ્ભુત આનંદની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
મારી પાંખડીઓ પળમાં વિલાય : હાથ કોઈ અડશો માં !
હું તો સારા સંસારની લક્ષ્મી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
મારે હૈયે તો સ્વર્ગો લેહેરાય : હાથ કોઇ અડશો માં ! ૫

નથનું મોતી

(ગરબી—રાગ દેશ—તાલ ઝુમાળી)

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
નથનું મોતી રે તારા સતનું મોતી :
મને આપ ઓ રાધા રે૦—(ધ્રુવ)

નથનું મોતી તો મારા જીગરની જ્વાળા :
કાળા અંધારમાં એ પથની જ્યોતિ :
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૧

નથનું મોતી તો મારા આત્માનું અમૃત ;
નથને કે નાથને તું ગતમાં મ્હોતી ?
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૨

રતન દરિયાવનું કે તારાનું ટીપું :
કાઢ્યું મેં તારે મુખે મતમાં ગોતી :
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૩

મોતી વિના વહે આંખે મોતીની ધારા :
રાધા ! એ દાને રહે તું છતમાં સ્હોતી !—

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
સતનું મોતી એ તારી નથનું મોતી :
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૪

⚜

ઉગમતા દેશની પંખીણી

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !
જાવા દ્યો મુજને, વેળા વીતે ;
ઉગમતા દેશની હું તો છું પંખીણી,
પાંખો આ ઢાળું મુજ અહીં શી રીતે ?
મેલોની હાથ મારો. ૧

મારા તો દેશની ઉડની અમરાઇઓ
અજવાળી આશને વીંટે ઉરે ;
મારા તો દેશની કુંજો હરિયાળી હો !
જનતું છે મારે ત્યાં વેગે પૂરે :
મેલોની હાથ મારો. ૨

મારા તે વનનો વડલો ગોરંભતો,
પ્રારબ્ધવશી ગુંથી તેની ઘેરી ઘટા ;
ડાળે ડાળે ઝૂલે ગગનનો મોરલો,
ટહુકે ભરે તે કંઇ અદ્દભુત છટા :
મેલોની હાથ મારો. ૩

મારે તે માંડવે ઝાલર સોનેરી,
વીજળીની વેલ શા ઝળકે ઝુલે ;
વહાલાંની છાંય શા ચારૂ ચંદરવા
મારા તે ચોકમાં દિન દિન ઝૂલે :
મેલોની હાથ મારો. ૪

મારા તે મુલકે અનસ્ત અજવાળાં,
પુણ્યોના ફાલ શા ફુવારા ફૂટે ;
મારા તે ભાનુનાં કોટિ કિરણથી
અનહદ આનંદની ધારા છૂટે :
મેલોની હાથ મારો. ૫

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !
જાવું છે દૂર મારે, વેળા વીતે :
ભાગ્યા છે કાંટા મારા પગમાં આ વાટમાં,
હૈયું મનાવું કહો અહીં શા રીતે ?
મેલોની હાથ મારો. ૬

વણમૂલાં વેચાણ

(માને તમારૂં તે તો ઘેલડી)

હું તો વેચાઇ વણમૂલે,
સખીરી ! આજે
હું તો વેચાઇ વણમૂલે ! —(ધ્રુવ)
સારી આ સૃષ્ટિનો ભર્યો ભંડાર જેમાં,
આવે ત્યાં કોણ તેની તૂલે ?
સખીરી ! આજે૦ ૧

જોયું જ્યાં મુખડું ત્યાં ખોયું મારૂં મનડું,
જાણ્યું એજ સ્વર્ગ મારૂં ઝૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૨

હું તો કહેતી'તી એવા લાખ પડ્યા વાટમાં :
આજે ચતુરાઇ પડી ચૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૩

લાખો રતન મારાં રાખ્યાં જતનથી,
તે તો પતન પામી ડૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૪

માગ્યાં તે માન કોનાં મળશે ગુમાનનાં ?
સોનું સંતાઇ રહે ધૂળે :
સખીરી ! આજે૦ ૫

ભાનુજ ખીલાવશે ને ભાનુજ બીડાવશે,
પંકજ તે ખીલીને શું ફૂલે ?
સખીરી ! આજે૦ ૬

અદલ એ વહાલમની આંખમાં કંઇ દેખી
પ્રાણ મારો માન બધું ભૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૭

૨૭

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

લાગી છે રઢ એક તારી, મોહનજી !
　　બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ :
મારો તો ભાનુ છે મોરારી, મોહનજી !
　　તારા ઝબૂકે ભલે કોટિ રે લોલ ! (ધ્રુવ)

તેજ તેજ તણખા ઝરે, રૂપ રૂપ અંબાર ;
ખારાં જગનાં જીવવાં, મીઠા તુજ પડકાર :

એવું તે કોને જઇ કહેવું, મોહનજી ?
　　અંતરની આશ એક મોટી રે લોલ ;
લેવું તો મનમાન્યું લેવું, મોહનજી,
　　બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૧

ઉપર નિરખું આંખડી, નીચે નિરખું નેણ ;
લોચન એજ બધે દિસે, એક વસ્તુ બહુ વેણ :

જ્યાં રે વસે મારો વહાલમ, મોહનજી !
　　રહે છે ત્યાં ચિત્ત મારૂં ચોંટી રે લોલ ;
સાચી છે વહાલમની આલમ, મોહનજી !
　　બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૨

ઘેલી ધરણી ઘૂમતી, ઘેલી ભમતી રાત ;
ઘેલી એકલ નારની ઘેલી ઘેલી વાત :

હૈયાસૂના શું રહેશો છેકજ, મોહનજી ?
મારી છે માગણી છોટી રે લોલ ;
મારે તો, ચાંદલો એકજ, મોહનજી !
બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ ! ૩

પનિહારી ચંદ્રા

(કે આભમાં ઝીણી ઝબૂક વીજળી રે)

કે પાણીડાં ગઇ'તી અમીસરોવરે રે,
કે બેડલું રેલાતું ચોધાર:
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે ઢળી ઢળી જાતાં અમી એ વાટમાં રે,
કે હસતો છુપતો સૂર્યકુમાર:
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૧

કે કુંજમાં વાટડલી જઉં પાડતી રે,
કે પગલે પડતા અમીછંટકાવ:
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે રેલા અમીના ઉતરે આભલે રે,
કે આભલે ઉઘડે રૂપલા ભાવ !
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૨

કે કુંજથી વિચરૂં ધોરી વાટમાં રે,
કે લટકે બેડું ઝોલાં ખાય:
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે પળપળ ઉડતાં ઝળહળ બિંદુડાં રે,
કે છાંટણાં ચોગમ એ છંટાય:
　　છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૩

કે રૂપલા વાડી ખીલતી આભની રે,
કે ખીલતી ધરણી નવનવ રંગ :
છલોછલ છલકે મારું બેડલું રે.
કે અમી આ પાજો ભરભર આતમને રે,
કે ખીલજો એવાં અમીમય અંગ !
ઉતારો, રસિયાં ! મારું બેડલું રે ! ૪

બોલનાં બાણ

(છેતર્યાં છોગાળે)

સખી ! વ્હાલીડે આવી જળઘાટે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
હું તો ભોળી ભરમાઇ પડી વાટે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ! ૧

સખી ! મીઠું મીઠું કૈંક કહ્યું એણે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવું ભર્યું હશે શું એનાં વેણે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૨

સખી ! નયણાં નચાવ્યાં એણે ઝીણાં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની જીભે વસે શું મધ તીણાં કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૩

સખી ! દેખાડયાં સૂરજ ને ચંદા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
પછી બન્યા એ એવા રસબંદા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૪

સખી ! સંભળાવ્યાં રામજી ને સીતા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવા લંકાના ગઢ શા એણે જીત્યા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૫

સખી ! મોરલીએ મોહી મન મારૂં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની મોરલીમાં હશે શું ગોઝારૂં કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૬

સખી ! ઘડુલો ચઢાવ્યો મારે માથે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એને છલકાતો રાખું કેમ હાથે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૭

સખી ! હસી હસી હૈડું હુલાવ્યું ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એના મર્માળા મુખે તન તાર્યું કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૮

સખી ! આભને વીંટાળ્યાં મારે કોટે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
મારૂં જીવન બંધાયું એની ચોટે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં. ૯

સખી ! જન્મોના જોગ એણે જોયા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
અદલ પ્રાણમાં છે પ્રાણ એના પ્રોયા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૧૦

સવારમાં જળ ભરવા

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં મહેકે છે)

મેં તો લીધું'તું બેડલું માથે, સવારમાં જળ ભરવા,
વાટે નીસરી હું સખીઓની સાથે, સવારમાં જળ ભરવા. ૧

અમે ચાલ્યાં ત્યાં બેલડીઓ બાંધી, સવારમાં જળ ભરવા,
ત્યાં તો લાખેણી લીલા એક લાધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૨

અમે કૂવામાં બેડલાં ઉતાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ઊંચે ખેંચી ખેંચીને સહુ હાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૩

અમે દોરીઓ એકમેક લીધી, સવારમાં જળ ભરવા,
તાણી તાણીને અંતે છોડી દીધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૪

ત્યાં તો સુણ્યો ધડાકો, અને બીધાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ઉડ્યાં છલકાતાં પાણી ઊંચે સીધાં : સવારમાં જળ ભરવા. ૫

ભીંજી આંખડી ને લૂછતાં ઊભાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ભીંજી ચુંદડી નિચોવતાં દુભ્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૬

અમે કૂવામાં કૌતુક કંઇ દીઠું, સવારમાં જળ ભરવા,
હસતું કહાનડનું મુખ તેમાં મીઠું : સવારમાં જળ ભરવા. ૭

એ તો પેઠો હશે શું મહીં પહેલે, સવારમાં જળ ભરવા,
અમે જઇએ તે કેટલુંક વહેલે, સવારમાં જળ ભરવા ? ૮

અમે કૂવે તે કેમ કરી જઇએ, સવારમાં જળ ભરવા ?
બેડે પાણી કે કહાન ભરી વહીએ, સવારમાં જળ ભરવા ? ૯

કૂવાને કાંઠે

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ?
કૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
કોણે પરાણે ગત કીધી રે લોલ ? ૧

સાતે તે સમુદર કૂવામાં સાંપડ્યા,
ગળણું નાખીને રહું ન્યાળી રે લોલ ;
બાર બાર વેળા બેડાં ઉતાર્યાં,
ભરૂં ભરૂં ને આવે ખાલી રે લોલ. ૨

થાકી થાકીને મારી કેડ વળી વાંકી,
ભમ્મર તો મારી ભીંજાણી રે લોલ ;
તેરમી વેળા મારૂં બેડલું ઉતાર્યું,
લીધું છલોછલ તાણી રે લોલ. ૩

લપતો ને છપતો આવ્યો ત્યાં કહાનજી,
ઓળા પડ્યા ત્યાં મારે હૈયે રે લોલ ;
છૂટયું ત્યાં ગળણું ને ફૂટયું તે બેડલું :
તુંને શું, કહાનજી ! કહીએ રે લોલ ? ૪

એવું તે કહેતાં મારી આંખોમાં ઉછળે
સાતે સમુદર રેલી રે લોલ ;
કહાનજી ! એટલું ભાગ્યું તેં મારૂં,
ઘેર કેમ જાઉં એકલી રે લોલ ?— ૫

બારસેં એટલાં કોરાં અપાવું,
અમૃત ભરાવું કૂવે રે લોલ :
સાતે સમુદરનાં ખારાં છે પાણીડાં,
મારા છે સમ, શાની રુવે રે લોલ ?— ૬

કૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
એવી તે ગત કોણે કીધી રે લોલ ?
બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ? ૭

વહાલમની વાંસળી

(વારી જાઉં રે સાંવરીયાં, તોપે વારના રે)

તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વ્હાલમા રે ?
એ મુજ ખ્યાલમાં રે :
તારી થાઉં રે— (ધ્રુવ)

વનવનનો રસ ભરતી ખોલું,
અંગ બને રંગે રંગીલું ;
સ્વર ઝીલું તુજ ચપલા અંગુલિચાલમાં રે :
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૧

વનતરુનું જીવન ભલું ઝાંખું,
સ્રમમુખે અમૃત તુજ ચાખું :
શ્વાસેશ્વાસ ભરી રાખું ચિરકાલમાં રે :
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૨

તરવરતા નભકંઠે તારા,
સરવરતીરે હંસ પુકારા ;
ઝૂલું મારા વ્હાલમની કરમાલમાં રે :
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૩

ઉરભર કંઇક ઉમળકા લાવું,
પ્રિયમુખના સંદેશ વહાવું ;
જોડ અજોડ રચાવું નવસુરતાલમાં રે :
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૪

તુજ કરમાં સોહાગણ સોહું,
તુજ રસરેલ વહંતી મોહું :
સૂકો ટુકડો લકડીનો હું હાલમાં રે !
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૫

તુજ અમીગીતતણું વાહન આ
ક્યારે બનું જીતી તુજ મન આ :
અદલ શમ્યું જીવન આ એક સવાલમાં રે !
એ મુજ ખ્યાલમાં રે :
તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વ્હાલમા રે ? ૬

હૃદયસુધા

(મહોલે પધારો મહારાજ માણીગર મહોલે પધારો)

હૃદયસુધા છલકાય, અધરરસ ગાગરીએ રે ;
અધરપુટે જે સમાય, સમાય ન સાગરીએ રે. (ધ્રુવ)

આભઉરે ઉભરાતી વહે રે
નવનવ જગ અમીગંગ ;
વિશ્વ ઝીલે રસ એ, હુંય એવા
ઝીલું આ હૃદયતરંગ,
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૧

સરિત સરોવર રેલિયાં રે,
રેલ્યા સિન્ધુ વિશાળ ;
આભ રેલાયાં ને વિશ્વ રેલાયાં,
એવા એ હૃદયજુવાળ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૨

વૃક્ષે વસંત વિરાજતી રે
ઉભરે ફૂલને હોઠ,
મધદરીઆનાં પહાડમોજાં શો
નેહનો ઉભરો મોટ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૩

ઝીલે રવિઉર ચંદ્રિકા રે,
ઝીલે પૃથ્વીને આભ ;
જગત બધું એમ ઝીલતું એ
હ્રદયસુધાની છાબ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૪

વૈશાખે સાગર ઉછળે રે
ને જેઠે આવે ઉધાન :
ઉરસાગર અધરે ઉલટે એવું
અધરસુધારસ પાન !
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૫

રૂપ

(શ્યામરંગ સમીપે ન જાવું)

આવડા રૂપાળા કોણે કીધા ?
કહોની, શ્યામ મારા !
આવડા રૂપાળા કોણે કીધા ?— (ધ્રુવ)

જોઇ જોઇ આંખ ઠરે એકજ સ્વરૂપમાં,
આંજતા પ્રકાશ આવે સીધા :
કહોની, શ્યામ મારા ! ૧

સૂર્યને વલોવિયા કે ચંદ્રને નિચોવિયા ?
લાખ લાખ તારા ઢોળી લીધા ?
કહોની, શ્યામ મારા ! ૨

સંધ્યા ને ઉષાના રંગ રંગ ચોળ્યા અંગમાં,
અમૃતના સાગર શું પીધા ?
કહોની, શ્યામ મારા ! ૩

પ્રેમીઓનાં કાળજાંને વીંધી વીંધી મારે,
એવા યે કંદર્પને શું વીંખ્યા ?
ક્હોની, શ્યામ મારા ! ૪

જાણતા કળા તે બધી એકમાં સમાવી :
ભૂલું કદી એમ વિધિ ખીધા ?
ક્હોની, શ્યામ મારા ! ૫

અદલ છો રૂપાળા તેવા થાશો ના નમેરા !
રૂપે તો ઘા છેજ દિલે દીધા !
ક્હોની, શ્યામ મારા !
આવડા રૂપાળા કોણે કીધા ? ૬

અબોલા

(માને તમારૂં તે તો ઘેલડી)

બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી,
તમારી સાથે
બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી ! —(ધ્રુવ)

મીઠું મીઠું બોલી તમે હૈડું હરી લ્યો છો,
ભૂલમાં ખવાડો પછી થાપડી !
તમારી સાથે૦ ૧

જાદુગર જાદુ કરી ચિત્ત લે છે ચોરી,
રહેતું પછી કહો શું પાસે આપડી ?
તમારી સાથે૦ ૨

નિશ્ચય કીધો આ, કદી તમથી ના ભોળાવું,
કુએ મારી અધવચે તરાપડી !
તમારી સાથે૦ ૩

રોજ રોજ ઘેલુડી ને વહાલુડી ને બાલુડી,
સુણવાં એવાં વેણ શું નીચાં પડી ?
તમારી સાથે૦ ૪

પાંચ જણની વચ્ચે મારે થાય જોવા જેવું,
તમારે તો જાણે છે મજા પડી !
તમારી સાથે૦ ૫

મેઘ જેવા ગાજશો ને મેઘ જેવા વરસશો :
અમારી તો ભીંજે આ એક કાપડી :
તમારી સાથે૦ ૬

જાઓ રે ઠગારા ! હવે હું તો નહીં બોલું :
પણ આ અદલ મનને શી પડાપડી !
તમારી સાથે
બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી ! ૭

રૂસણાં ઉતારો

(અમ રે સાથે શું રાજ ! માયા ઉતારી ?)

હસ્યાં આકાશ, રેલી લાલી ગોરજની ;
વસમી તે ન્હોય કાળી રજની :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૧

મીઠી છે ભૂખ, તેમ રૂસણાં યે મીઠાં :
રૂસણાં પછીનાં મિલન દીઠાં ?
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૨

કહો તો આ આભલાંની આપું પિછોડી ;
ગુંથું ત્યાં મેઘધનુ તોડી :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૩

કહો તો નભગંગનો બનાવું કંદોરો :
કહો તો દઉં તારલાનો તોરો ;
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૪

એવી દઉં જોડ એક ચાંદા સૂરજની,
આપી શકે ન નાર વ્રજની :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૫

દેવો યે સ્વર્ગમાંય પામે ન જેવાં,
આપું અમોલ અમી એવાં :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૬

હસતું આ વિશ્વ, આંખ હસતી ઉઘાડો !
ઉઘડ્યા આ પ્રાણે મીટ માંડો !
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૭

પ્રારબ્ધ

(તને રાજા બોલાવે રંગ ભીલડી)

ભર્યાં ભર્યાં સરોવર હીલકે,
તોય ગાય તરસીડી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને કાંઠે પડ્યા છે કાંટલા,
ત્યાં તે પગલાં કેમ મૂકાય ? રે મારા વહાલમા ! ૧

ઝાલે ઝુમ્મર તરણાં ઝૂલતાં,
તોય હરણાં ભૂખ્યાં જાય, રે મારા વહાલમા !
એની વાટે વિચર્યો કેસરી,
ત્યાં તે મુખડાં કેમ મંડાય ? રે મારા વહાલમા ! ૨

ભરી છાબ સોનેરી ફૂલડે,
તોય માલણ ઠાલી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને વિષધર વીંટી છે પડ્યો,
તેમાં હાથજ કેમ નખાય ? રે મારા વહાલમા ! ૩

રૂપે ગુણે છે રસિયો રાજતો,
તોય રસિયણ રડતી જાય, રે મારા વહાલમા !
આડાં પડ્યાં પ્રારબ્ધ કંઇ જન્મનાં,
તેનાં કોટડાં કેમ વીંધાય ? રે મારા વહાલમા ! ૪

નેહે નયણાં રસરસ નીતરે,
તોય જુગજુગ સૂના જાય, રે મારા વહાલમા !
એની આશાનું પિંજર તૂટતું,
એનો આત્મા ઉંડું ઉંડું થાય, રે મારા વહાલમા ! ૫

ભાગ્યના પાર

(કહાને ખીલેથી વાછડુ છોડીઆં રે)

મેં તો લીધો રે દીવડો હાથમાં રે,
હું તો ચાલી ત્યાં વનની માંય રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો જાણ્યાં'તાં ઝૂલતાં ઝાડવાં રે,
મેં તો જાણી'તી શીળી છાંય રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૧

મેં તો કલ્પ્યાં'તાં મધુરાં પંખીડાં રે,
મેં તો કલ્પ્યાં'તાં નવરંગ ફૂલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો ધાર્યાં'તાં સરવર શોભીતાં રે,
મેં તો ધાર્યાં'તાં અમૃત અતૂલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૨

હું તો જોતી'તી પારસ પીપળા રે,
હું તો જોતી'તી નાગરવેલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
હું તો ગણુતી'તી દેવની દેરડી રે,
હું તો ગણુતી'તી પરીના મહેલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૩

મેં તો સંકોર્યો દીવડો હાથમાં રે,
મે તો આંખો ટંટોસી બહુ વાર રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
આવે સૂસવતા વનના વાયરા રે,
રાખું દીવો હું માંડમાંડ ત્યાર રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૪

હું તો શોધી શોધીને થાકી જોઇતું રે,
મેં તો દીઠી ન કોઈ રંગરેલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
નહીં દીઠા ત્યાં વનના મોરલા રે,
નહીં દીઠી ઢળકતી ઢેલ રે:
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૫

મારાં ફુલ્યાં છે સોનલ સોણલાં રે,
મારી આંખો ને દીવડો એજ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
આ તો વીજે ગોરંભતો મેહુલો રે,
આ તો આછાં અંધારાનાં તેજ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૬

કોણે દીઠાં છે કાળનાં કોતરો રે?
કોણે દીઠા છે ભાગ્યના પાર રે?
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે :
મીંચી આંખે જોવું ને રોવું ખોલીને રે,
સખી ! એવા છે આ સંસાર રે :
ભાગ્ય તો આ આગળ ચાલતાં રે ! ૭

એકલી

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

ગેબલી રાત ને વીજના ભડકા,
ઝબકી ઝબકી જાગું જી રે ;
વહાલમ તો મારો વસે વિદેશમાં,
ભવના ભય ક્યાં ભાગું જી રે ? ૧

સૂની પડી મારી સુખની સેજડી,
સૂની આ મારી મેડી જી રે ;
ભડભડ ભડકે કાળજું કંપે,
નીંદર મારી છેડી જી રે. ૨

નીંદર મારી વેરણ થઈ બેઠી,
ક્યાં જઈ વહાલમ જોવા જી રે ?
સોણાં વિહોણું મારું હૈયું વિલાતું,
ઘડીના જોગ યે ખોવા જી રે. ૩

આંધળું આભ આ ચઢ્યું તોફાને,
નેવલાં ધોધે રેલે જી રે ;
બારણાં વીંધતાં સૂસવે વાયરા :
ભયના ખેલ સૌ ખેલે જી રે. ૪

વિટપને વળગી વીંટે છે વેલડી,
આભને વીંટે ગંગા જી રે :
વહાલમ વિહોણીને કેના આધાર હો ?
કેના ઉરે અડબંગા જી રે ? ૫

એકલી નારની અધીરી છે આંખડી,
હૈડું અધીરૂં ઓછું જી રે :
એકલી નારના કાન છે સરવા :
પળપળ ચમકી શોચ્યું જી રે. ૬

મેઘલી રાત ને વીજના ભડકા,
અંધારા ઓરડા ધબકે જી રે :
વહાલમ ! ઉઘાડજો વહેલેરાં વહાણલાં !
ઝાંલળી વાટડી ઝબકે જી રે ! ૭

વિજોગણ

(શેરી વચાળે ઊભી'તી ને નરમળ નરમળ જોતી'તી)

શીઆળો શૂળે ગયો ને ઊનાળો ધૂળે વળ્યો,
સરવરિયાં છલકે રે મારી આંખમાં ;
દીપ હોલાયા આંગણે ને ફૂલ સૂકાયાં ફાગણે,
સરસરિયાં વરસે રે શ્રાવણ સાખમાં. ૧

કાગા બોલે બારણે ને દોડી જાઉં ઓવારણે,
ઊના રે ધખતા ત્યાં સૂના ઓટલા ;
કોયલડી કૂ કૂ કરે ને કુંજલડી ચટકું ભરે,
હોળું ને ખોળું રે દિનભર ચોટલા. ૨

સપનામાં કંઇ સાંપડે ને જાગી નજરે ના પડે,
ખાલી રે ઓશીકાં ખુંચે હાથને ;
નીંદર નાવે આંખડી ને પળપળ પલકે પાંખડી,
લાગું રે ઘેલી હું સહિયર સાથને. ૩

વીજ પડે કંઇ ઓતરે ને ચમકી દોડું ચોતરે,
શીળા રે વાતા દખ્ખણના વાયરા ;
તારલિયા સહુ ચીંધતા ને હૈયાં મારાં વીંધતા,
વિખરાતા મારા રે દિલના ડાયરા. ૪

પૂછું પળતાં પંથીડાં ને પૂછું ઉડતાં પંખીડાં :
    મારગડે દીઠો રે કો વરણાગીઓ ?
મારગડા તો ધગધગે ને સૂના ડુંગર ડગમગે,
    વાટે રે વહેતા જોગી વેરાગીઓ. ૫

દેહલડી ધરણી ઢળે ને નયણાં મારાં નિગળે,
    જીવડલો તલખે રે કાળા કાલમાં :—
બોલ્યા ઘુંઘરા બારણે ને છાંટયાં નીર ઉતારણે,
    ઝરમરિયાં ઝમકે રે ઝગમગ, વ્હાલમા ! ૬

હૈડાની આગ

(પ્રેમની પીડા તે કાને કહીએ રે)

આવડું તે આળ નવ ધરીએ રે,
હો રસિયાજી !
આવડું તે આળ નવ ધરીએ !—(ધ્રુવ)

હૈડાની આગ તે તો હૈડે ધુંધવાઈએ,
અબળા તે અમો કશું કરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૧

વાંકું વચન તમ કાળજું આ વીંધે,
દુખતાંને ડામો નવ દઈએ રે !
હો રસિયાજી ! ૨

રાતદિન બળી જળી રાખ થઈ રહીએ,
ઠાર્યાં તે કેમ કરી ઠરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૩

અબળા અમો તો સદા રહીએ પરાધીન,
પળપળ લોકલાજે ડરીએ રે :
હો રસિયાજી ! ૪

પ્રીતડી કરી તમો શું પીધાં અમે વિખડાં,
તમે શું પુરુષ જાણો જરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૫

જીવન ને પ્રાણ અમ સોંપ્યાં તમ હાથે,
તારો જો તમેજ તો તરીએ રે :
હો રસિયાજી ! ૬

સાગર તજીને જવું ઉડવા આકાશે,
પાંખો વિના બાથોડાં ક્યાં ભરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૭

પ્રીતડીની યારી તરવાર છે બેધારી :
ચૂકતાં કપાઇ ઝટ મરીએ રે :
હો રસિયાજી ! ૮

ઘેલાં થયાં અમો તે તમો ડાહ્યા માટે :
અદલ અટળ સ્નેહ સ્મરીએ રે !
હો રસિયાજી !

આવડું તે આળ નવ ધરીએ ! ૯

ગુલાબ ને ચંબેલી

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં ગહેક છે)

આજે પરણે છે વાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
જોવા આવજો એ જોડી અમૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૧

કાચા સૂતરને બાંધેલે ગંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
સાથે મળ્યાં છે સોનું સુગંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૨

જેવાં મંગળ ને શુક્ર છે વ્યોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
જેવાં શોભે અરૂણુ ને સોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૩

જેવા માણેક ને હીરલાના જોગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવાં જોડ્યાં છે રૂપ એ અમોઘ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૪

વિશ્વે વેરે સુગંધી પરાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એ તો સૃષ્ટિનાં અખંડ સોહાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૫

જેવી પાંદડીની ફૂટતી કુમાશ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવી ખીલવજો અંતરની આશ, ગુલાબ ને ચંબેલી ! ૬

કાંટા છોડ્યા છે ડાળીએ દૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી,
ભજો કુંળા સ્નેહે ભરપૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી! ૭

રૂપે ગુણે રહો ગરવો ગુલાબ ! ગુલાબ ને ચંબેલી,
ભરો ચંબેલી શુદ્ધ સ્નેહછાબ ! ગુલાબ ને ચંબેલી. ૮

ફોરો આત્માની ફોરમ અતૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી !
સદા શોભો ગૃહવાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી ! ૯

હૈયાનું રાજ

(માને તમારું તે તો વેલડી)

જાઓ, મને ન કશું જોઇએ,
વરણાગીઆ !
જાઓ, મને ન કશું જોઇએ !— (ધ્રુવ)

ચાલવાની ચટક ના કે મહાલવાની લટક ના,
કે આંખડીની મટકમાં ન મોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૧

વાંકડીઆ વાળમાં કે કંઠ કેરી માળમાં,
કે ચિત્તડું એ જાળમાં ન ખોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૨

સ્વર્ણતેજ તારલા કે ઇન્દ્રધનુ હારલા,
કે કો ન એવા ભાર લાધી સોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૩

લાખલાખ સાજથી કે કોટિ અપર કાજથી,
કે દુનિયાના રાજથી યે રોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૪

ભાવભર્યાં ભોજનો કે અમૃતના હોજ હો !
કે ઠરીએ ના પ્રયોજનોથી કોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૫

કનકજડિત હાથમાં કે લક્ષ્મીના યે સાથમાં
કે અણમૂલો આ આતમા ન પ્રોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૬

દ્યો તો અદલ આજ તમ હૈયા કેરૂં રાજ દ્યો !
નહીં તો આ મહોતાજ શેનાં હોઇએ ?
વરણાગીઆ !
જાઓ, બીજું ન કશું જોઇએ ! ૭

પગલાં

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડજો,
પગલે પગલે ઝરે જ્યોતિ રે લોલ :
ઊંચા આકાશનો સાગર ગોરંભતો
જ્યોતિ એ ઠારી કરે મોતી રે લોલ :
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૧

પગલાં ઉપાડશો ત્યાં તારલા પાડશો,
વિશ્વની વાટ આ ઉજાળશો રે લોલ :
જીવનના જોગી કોઇ પળશે એ પંથમાં,
ઉરના અંધાર તેના ટાળશો રે લોલ !
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૨

કાજળનાં કોડીયાંમાં દીપે એ દીવડા,
એવા પ્રકાશ નાથ ! પૂરો રે લોલ !
કાજળના કોડીયામાં તણખો ઝબુકતાં,
આત્મા ન કોઇ ભલો ખૂરો રે લોલ :
ધીમાં ધીમાં હો નાથ ! ૩

અંધારી રાતનાં અંધારાં કાળ શાં,
ચમકે ત્યાં દેવની ચોકી રે લોલ ;
ચોકી ચોકીએ મારા નાથનાં પગલાં,
પાડે છે ભાત કો અનોખી રે લોલ :
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૪

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડજો !
પગલે પગલે પડે તારા રે લોલ :
ઝીલું ને ઢોળું તેજધારા જીવનમાં,
એવા હો નાથ ! રહેજો મારા રે લોલ !
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૫

વહાલમજીનો રાસ

{ ચૂલા પર ઠીકરી રે કે લટપટ બોલે, વહાલમજી,
આજે મારા પરણ્યાનું રાજ, લટપટ બોલે, વહાલમજી. }

વાદળમાં વીજળી રે કે ચમચમ ચમકે, વહાલમજી,
એવા મારા અંતરના ભાવ આજ કંઇ ટમકે, વહાલમજી ;
અબળાના ઉરની રે કે વાત એક મોંઘી, વહાલમજી,
પ્રારબ્ધના ઝીલતી એ ઘાવ, સ્નેહને ન સોંઘી, વહાલમજી. ૧

પ્રીતમની છાંયમાં રે કે અબળા ખીલતી, વહાલમજી,
વાદળના પડખામાં જેમ, વીજળી ઝીલતી, વહાલમજી ;
ચટકતી ચાંદની રે કે પડતી રવિઓથે, વહાલમજી,
એવો છે અબળાનો પ્રેમ, છુપતો પોતે, વહાલમજી. ૨

માનસર કાંઠે રે કે હંસ ચરે મોતી, વહાલમજી,
એની તમ અંતરકિનાર, પામું પુણ્યજ્યોતિ, વહાલમજી ;
મ્હોરે મંદાકિની રે કે આભને કોટે, વહાલમજી,
ઝૂલી તમ સ્નેહસહકાર, મ્હોરૂં ફૂલગોટે, વહાલમજી. ૩

તમે તો ભાનુ શા રે કે ચંદા શી હું તો, વહાલમજી,
કાળજાને કોતરતો કાળ હૈયે મારે સૂતો, વહાલમજી :
સંજીવન સ્નેહનાં રે કે લાવે દેવદૂતો, વહાલમજી,
રોજ એવી કિરણની માળ હૈયે મારે ગુંથો, વહાલમજી. ૪

સાજેણી લાડલી રે કે શોભે શણગારે, વહાલમજી,
લાખ લાખ તારાનાં તેજ દેહે ઝબકારે, વહાલમજી;
તોય પિયુચંદ્રનાં રે કે દર્શન જો ઊણાં, વહાલમજી,
વહી રૂહે અંધારાં બધે જ. હૈયાં એવાં સૂનાં, વહાલમજી. ૫

દૂરથી દિગંતમાં રે કે વાટડી જોતી, વહાલમજી,
દીઠી-અણદીઠી વસંત, ધરા ધીર ખોતી, વહાલમજી;
કયારેક તે આવશે રે કે ભરશે ફૂલપાને, વહાલમજી,
એવી અમ આશા અનંત ધારે ધીર ધ્યાને, વહાલમજી. ૬

આંસુડાં આંખમાં રે કે હૃદડે જ્વાળા, વહાલમજી,
વદને હુલાવી તોય હાસ, પીવા વિખપ્યાલા, વહાલમજી;
વરસતે મેહુલે રે કે ચાંદની પડતી, વહાલમજી,
એવી અમ પ્રીતિ દે ભાસ, હસતી રડતી. વહાલમજી. ૭

પોયણીની દાંડી રે કે નીરે ઊભે મદથી, વહાલમજી,
વધે જેમ પાણીનાં પૂર, તેમ તેમ વધતી, વહાલમજી;
નેહ કેરાં નૂરમાં રે કે અબળા ઉગતી, વહાલમજી,
જેમ જેમ વધતાં એ નૂર, તેમ ઊંચે પૂગતી, વહાલમજી. ૮

દિલના દિલાવર રે કે મનના મોટા, વહાલમજી,
ઓછાં અધીરાં અમ ઉર ભરે પરપોટા, વહાલમજી;
સાગરના જેવા રે કે ગંભીર ગાજો, વહાલમજી,
મારાં આ સરિતાનાં પૂર શમવી સહાજો, વહાલમજી. ૯

ધમધમતી ચાલમાં રે કે ધરણી ધ્રૂજે, વહાલમજી,
ગડગડતો જાણે કો મેઘ વ્યોમમાં ઝૂઝે, વહાલમજી;
જુલમો જગતના રે કે પાયે એમ ચાંપો, વહાલમજી,
વરસીને વર્ષાને વેગ, આશિષ આપો, વહાલમજી! ૧૦

વાંકડલી મૂછ પર રે કે લિંબુ કરતાં, વહાલમજી!
વીરત્વ પ્રાણનાં એ હોડ ટેક અડગ ધરતાં, વહાલમજી;
અધરે વિરાજતી રે કે સત્યની લાલી, વહાલમજી,
વીરની છે પૂંજી એ મોટ, વીરનેજ વહાલી, વહાલમજી. ૧૧

મુખડાના હાસ્યમાં રે કે ભાગ્ય જોઉં મારૂં, વહાલમજી,
સો સો ઉગડતાં પ્રભાત આંખમાં ઉતારૂં, વહાલમજી;
સાત સાત જન્મનાં રે કે દુઃખ મારાં ભૂલું, વહાલમજી,
એવી સદા રાખો રળિયાત, હાસ્યઝૂલે ઝૂલું, વહાલમજી! ૧૨

અણીયાળી આંખમાં રે કે તરે અમીબિન્દુ, વહાલમજી,
ઠારે કંઇ જગતના તાપ, રહેમના એ સિન્ધુ, વહાલમજી;
નિરખું એ નેણમાં રે કે અણબોલી વાતો, વહાલમજી,
મારાં તો ભાગ્યની એ છાપ, વિધિપોથી કાં તો, વહાલમજી! ૧૩

બાહુ કેરા બળમાં રે કે ઉછળે મોજાં, વહાલમજી,
ઘૂમી રણાંગણે શૂર, યુદ્ધ કંઇ યોજ્યાં, વહાલમજી;
હું તો ભવરણમાં રે કે પિયુની સંગાથી, વહાલમજી,
રાખશો કદાપી નવ દૂર, જીવનની સાથી, વહાલમજી! ૧૪

વનનાં ઊંડાણુમાં રે કે કોકિલ બોલે, વહાલમજી,
વહેતી એના ટહુકાની ધાર વનરસ ઢોળે, વહાલમજી ;
અંતરના ગોખમાં રે કે બોલે કોક પંખી, વહાલમજી,
વહાલભર્યા ઊંડા ભણકાર, એના રહું ઝંખી, વહાલમજી. ૧૫

આભલાંની ઓઢણી રે કે સરતી શશિદેહે, વહાલમજી,
ઉડતી એની રૂપેરી કોર દૃષ્ટિ ભરે લેહે, વહાલમજી ;
ઘડીના એ મોહ તો રે કે આંજી ઉડી જાશે, વહાલમજી,
ચંદ્રનેજ ભાળજો, ચકોર ! એજ અમી પાશે, વહાલમજી. ૧૬

લક્કડની વાંસળી રે કે ઘડી કો સુતારે, વહાલમજી,
સુંદર છે ઘાટ અને રંગ, કળા કીધી ભારે, વહાલમજી ;
આત્માનાં ગાન તો રે કે વહેશે જેવાં હૈયે, વહાલમજી,
ઝીલે જેવાં વાંસળીનાં અંગ, સૂર તેવા લહીએ, વહાલમજી ! ૧૭

પૂનમનો ચાંદલો રે કે આભને માથે, વહાલમજી,
રહેજો સૌભાગ્ય મારાં એમ, કુંકુમ સાથે, વહાલમજી !
ગગનના જેવી રે કે છાંય સદા રાખો, વહાલમજી !
અદલ નિભાવજો આ પ્રેમ, ભવભવ લાખો, વહાલમજી ! ૧૮

ગરાસિયો ને ગરાસિયણ

(રાગ માઢ—પ્રથમ લીટીજ જૂના લોકગીતની છે.)

મઘમઘ કરતો મોગરો, ને થાળી જેવડાં ફૂલ :
આવ રે મારા ગરાસિયા, તારી પાઘડીએ બાંધું ઝૂલ !—(ધ્રુવ)

એવડાં તે ફૂલ કયાં બાંધશો ? મારી છોટી કેસરપાઘ :
વાહ રે ગરાસિયા બાલુડા, રણે જાણ્યું શું વકરી વાઘ ?
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૧

કાજળવરણી રાતડી, ને રૂપલાવરણાં ફૂલ ;
કાળા રણે કરજો રુધિરની ધારે દુશ્મનનાં શિર ડૂલ !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૨

કુંકુમ ચોંટયાં ભાલડે, ને કેસર છાંટયાં ચીર :
વિજયી ગરાસિયા ! આવજો, બની શોણિતબોળ્યા વીર !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૩

એક તો જનનીનાં દૂધડાં, ને બીજાં ડકરાળાંનાં નૂર :
ત્રીજાં ત્રિલોકે દીપાવવાં મારાં ક્ષત્રીજાયાનાં શૂર :
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૪

શૂરા અખાડિયા મેહુલા, ને શૂરા કો મહાના વંટોળ,
એથી યે શૂરો ગરાસિયો : જોજો રણસંગ્રામે મોલ !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૫

થાળી જેવડાં ફૂલ ડકરાળાં, તો સાગર જેવા સ્નેહ :
લાવીશ દિગંતનો કાંઠલો : સદા સોહાવજો આ દેહ !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૬

ગુર્જરી વીરાંગના

(શ્યામરંગ સમીપે ન જાતું)

કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા !
કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?— (ધ્રુવ)

સારી ગુજરાત આજ ખળભળી છે ઊઠી,
હુંજ બેસી હાલેરાં શું ગાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૧

શેરી ફેરી નાર બધી ટુંપી ટુંપી ખાશે,
ફટ રે અલી ! માટી તારો મ્યાઉં !
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૨

ગડગડ્યાં નિશાન, વાગે શૂર રણતૂર આ,
હાક બધે સૂણી અકળાઉં :
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૩

કેસરીની નાર હું કે ઠેસ ખાતી લોંકડી,
વેશ આવો દેખી લજવાઉં :
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૪

હોય વીરશોણિત તે ઊનું ઊનું ઉછળે,
હું તે શું આ હિમમાં થીજાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૫

પાઘ બાંધું કેસરી ને કમર બાંધું કસકસી ;
ધસમસી ઝૂકાવો, હું હુલ્લાઉં !
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૬

અંગના ભલે હું તોય વીરની વીરાંગના,
વીરનાજ વહાલમાં ગુંથાઉં :
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૭

વીરની ઘડી ખરી, ન કાયરાની જીંદગી :
વધો, સ્વામી ! જયગીતો હું ગાઉં !
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૮

સંધ્યાનાં સોણલાં

(શાતડલી રળિયામણી, મનમોહનજી)

કુંળી ઉષા, કુંળાં આભલાં, મુજ વહાલમજી !
કુંળા કુંળા સૂરજના પાદ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
મોંઘી વસંત, મોંઘાં ફૂલડાં, મુજ વહાલમજી !
મોંઘા ઉર ઉરના આહ્લાદ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૧

હૈડે લીલા લચી કૈં હતી, મુજ વહાલમજી !
કરતી કોયલ ટહુકાર :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
જોબન હતાં જાદુભર્યાં, મુજ વહાલમજી !
આંખે ઓજસના અંબાર :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૨

આંજણ અંજાયાં આંખમાં, મુજ વહાલમજી !
દીઠી અદ્‌ભુત સોનલ દેહ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
દીધાં-લીધાં દેહદાન એ, મુજ વહાલમજી !
મ્હોર્યા ફાલ્યા તે અમૃતનેહ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૩

આજે ઊભાં સંધ્યા તળે, મુજ વહાલમજી !
કેવી મીઠી મનોહર શાંત !
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
રેલ્યા આ જીવનરંગ સૌ, મુજ વહાલમજી !
ઝૂલે નભધરણી એકાંત :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૪

આવી હેમંત, આવ્યા વાયરા, મુજ વહાલમજી !
પેલાં રજનીનાં આવે રજપૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
મીઠાં સૌ સ્નેહલ સોણલાં, મુજ વહાલમજી !
ઝગે તારા શું ઉર પૂરનૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૫

ઘેરી આ સાંઝ, ઘેરી રાતડી. મુજ વહાલમજી !
ઘેરી ઘેરી સુખદુઃખની ગાથ :
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
હવે લેવાં—દેવાં આતમદાન કૈં, મુજ વહાલમજી !
હૈયે હૈયાં ગુંથી, હાથે હાથ !
ભૂલશું સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૬

દામ્પત્યનો વિજયકાળ

(ચાલી ચાલી ગોકુળની વ્રજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

વ્હાલા ! મને કંઇ કંઇ આજે થાય,
રમરૂં તે દિન દોહ્યલા રે લોલ,
જેવી પેલી વાદળીઓ વિખરાય,
વહ્યા તે ભાસ સોહ્યલા રે લોલ. ૧

ન્હોતું જાણ્યું સ્વપ્ને પણ કો વેળ
યુવાથી કંઇ મીઠડું રે લોલ,
આજે એવું ઘડપણ સ્નેહઠરેલ,
યુવાથી ભલું દીઠડું રે લોલ. ૨

વાદળી વાદળીમાંહી ભેળાય,
ભેળાતાં ઉર આપણાં રે લોલ;
હવે પ્રાણ પ્રાણે ડુબી સમાય,
ઉદક ઝરણાંતણાં રે લોલ. ૩

યૌવન તાતી તાવણી જેમ
છછણતું સહેજમાં રે લોલ.
આજે હોય અમૃતથાળી એમ
લહેરાતાં શીત તેજમાં રે લોલ. ૪

હવે થયા આપણો આત્મા એક,
દિવાલો તૂટી દેહની રે લોલ;
વહ્યાં મદઘેન નયનથી છેક,
ખીલી છે જ્યોતિ સ્નેહની રે લોલ. ૫

આજે તમ હૈયે વસતી વાત
પ્રથમથી હું લહું રે લોલ,
તમે પણ સમજી લ્યો ભલી ભાત
દિલે જે હું ચહું રે લોલ. ૬

મિથુનની તારકજોડ શું આજ
પલકીએ આપણે રે લોલ,
રહ્યું દૃઢબંધન જીવન કાજ,
ઠર્યાં તપી તાપણે રે લોલ. ૭

વ્હાલા ! જરી જેટલું હોય વિશેષ,
અને ભવ ભવ હસે રે લોલ !
વ્હાલા ! પડે ઓછું કંઇ લવલેશ,
જગત ક્યાં ક્યાં ખસે રે લોલ ! ૮

એવું જરી દેતાં વધુ કંઈ રોજ
રહ્યાં ને રહીશું સદા રે લોલ,
અખૂટ છે વહાલપના રસહોજ ;
દીધા એ ખૂટ્યા કદા રે લોલ ? ૯

ભલે જગે નવનવ આવે વસંત
ખીલી ફૂલપાનમાં રે લોલ,
રહી સ્મૃતિ આપણુ ઉર રસવંત
અમર ઉરગાનમાં રે લોલ. ૧૦

હવે અહીં બાળકડાંની પાંખ
વસંત એ ખીલશે રે લોલ,
જોઈ એને આપણી ઝુમતી આંખ
નવું નૂર ઝીલશે રે લોલ. ૧૧

વહાલા! પેલી ઉઘડી દિવ્ય દિગંત
રેલાશે કૃપા નાથની રે લોલ,
ત્યારે તહીં રચશું નવલ વસંત
અનંત આ સાથની રે લોલ! ૧૨

આંસુનાં પૂર

(પ્યારાને પારણે સોનાનાં બોર)

હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર :
આંસુનાં પૂર, પરમ નયનાંનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. (ધ્રુવ)

માગ્યાં ન મુખે, નહીં નયને બોલાવ્યાં,
અણધાર્યાં આવી ઊભે હાજરહજૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૧

વસતાં વેરાન જ્યાં રેતીનાં રણ શાં,
એકજ કો સ્મરણે એ રેલતાં જરૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૨

જ્વાલ જ્યાં તપે ને ભવ આખા તપાવે,
ઉછળી આવી તાપ કરતાં એ દૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૩

ડુંગરના ભાર આવી અંતર દબાવે,
પાળોને તોડી ખાલી કરતાં એ ઉર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૪

આનંદ કે શોકનાં ફૂટે સરોવરો,
કહેશો ન કોઈ ત્યારે, કરજો સબૂર !
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૫

ઉડે જ્યાં તણખા ત્યાં ઉડે અમીકણો,
આંસુને ઝીલશે કો હૈયાનાં શૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૬

આત્મા ભીંજાવજો એ પૂરમાં બહાદૂર હો !
પુણ્યોનાં પૂર, એ તો જન્મોનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૭

વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

(રોકયો પનઘટ રસિયા રાજ, પાણીડાં કેમ ભરીએ ?)

ખાળો ખાળો ને આંસુડાં ઉભરે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એ તો અચૂક હૈયાની રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
મોજાં આવે આવે ને આથડે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એવી ઉરની પુરાતન પ્રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૧

જગે ઉગે તે તો સૌ આથમે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એ છે ઉદય ને અસ્તના ખેલ :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
ઉષા સંધ્યાના રંગ ઘડીવારના,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
જેવા જેના નસીબના મેળ :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૨

ઘેરૂં ઊભું છે આભ જગ ઘેરીને,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
બાંધ્યા દિશા દિશાના દોર :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
વેરે ધગધગતી આગ કે મેહુલા ,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
નભે ક્યાં તક માનવનું જોર ?
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૩

તપે તાપ બધા તો સામટા ;
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
કદી વરસે તો પ્રલયે તણાય :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
મૂગે મુખે જોવું ને સાંખવું,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
જેના જડે ન કોઇ ઉપાય :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૪

ઢાંકો ઢાંકો તોય અંતર ઉભરે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એવી હૈયાની હઠીલી રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
સ્મરણ આવે આવે ને આથડે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
ક્યાં છે અટલ જીવનની જીત ?
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૫

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

(ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે)

ફર તો જરા, છે જોવું મારે,
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! (ધ્રુવ

રોજ રોજ એક તારૂં મુખડું બતાવે,
જેમ આવે તેમ હઠે કાં રે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૧

ઘાટ ઘાટ રચે તારૂં નાવડું રૂપેરી,
તેનું તેજ દેખી મન હારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૨

નાવડું આ તારૂં સરે આભને સરોવરે,
તોય ના ઉતારે પેલી પારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૩

શાંત ને સુધાભરી આ આંખ તારી ઓપતી,
પેલી ગમની કેવી પલકારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૪

સ્વર્ગનાં સુવર્ણના છે દેવરંગ દોહ્યલા,
કે છે આત્મઝલક તે દિદારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૫

એકવાર તો બતાવ છે શું તેં છુપાવ્યું ?
અણદીઠાં તે સ્વપ્ન જોઉં ક્યારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૬

જગતથી ભલે છુપાવ તારો આ ખજાનો,
હું તો સ્નેહી, જોવું સર્વ મારે !
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૭

નવચેતન

(ભાભી, તારાં નયનાંમાં જોગી રમે રે)

જોગી ! તારાં નયનાંમાં સપનાં સરે રે,
સપનાં સરે ને મન તપના કરે રે. ૧

આભ ભરે રંગે ને રંગે રમે રે,
રંગે રમે ને પાછો ભૂલમાં ભમે રે. ૨

ઢોળી પ્રભાત આભ—તીરે હસે રે,
તીરે હસે ને તિમિરનીરે વસે રે. ૩

સંધ્યામાં બાંધવા મઢૂલી મચે રે,
એક કોર ઊંચકે ત્યાં બીજી લચે રે ! ૪

ગહન ગાન રજનીનાં સુણવા ગમે રે,
તમરાંના પડઘામાં નાદ તો શમે રે. ૫

ઝીણુા ઝીણા તારાનાં વેણો ફળે રે,
હૈયાના ભેદ નવ આભે મળે રે. ૬

ચૂંટી ગુલાબ જુએ કાંટા પૂંઠે રે,
ઢોળી દે અમૃત ત્યાં જ્વાળા ઊઠે રે. ૭

શીતળતા આભમાં ને ધરણી ધગે રે,
ખસતી દિગંત સદા લોચન ઠગે રે. ૮

જોગી ! જેની આભ થકી હૈયું વધે રે,
શુદ્ધ એક લોચનથી જ્યોતિ બધે રે. ૯

જોગી ! તારાં નયનાંમાં સ્વર્ગો ફૂટે રે,
સ્વર્ગો ફૂટે ને તારાં સપનાં છૂટે રે. ૧૦

જોગી ! તારાં નયનાંને જીવન જડે રે,
જીવન ફળે એ નવચેતન વડે રે ! ૧૧

જોગી ! નવચેતન એ ક્ષણ ક્ષણ સ્રવે રે,
જીવન આ તારૂં પછી ધનધન ભવે રે. ૧૨

ઉષા

(ગરબી. રાગ દેશ—તાલ લાવણી)

ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
ચાલી ઉષા, એ લાલ-પ્યાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી૦—(ધ્રુવ)

ક્યાં છે તે કંકણોની લાલી ગુમાની ?
ક્યાં ગઇ તે જ્યોતિ ભરતી જાદુઇ જુવાની ?
કોણે આ દેવઝાડીમાં ઝાલી ઉષા ?—
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૧

કોણે આ તેજકાંઠ એને દરાવી ?
કોણે અરુણી એની મૃગલી મરાવી ?
સૂતા કો સિંહે બીધી ખાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૨

એવાં કો ક્રૂર હોશે જગમાં દિવાનાં ?
જોવા સૌંદર્ય ગીરે સૌંદર્ય—પાનાં ?
એવે જગ ઝાઝી કયમ રહે મ્હાલી ઉષા ?
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
જોતાં જોતાં સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૩

આવજો, જોગીડા !

(ઢીંચ. પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

ડુંગરે ડુંગરે દેવોની દેરડી,
સીમડે સીમડે દેવોની વાટ ;
વગડે વગડે દેવોના ડાયરા,
નદીએ નદીએ દેવોના ઘાટ :
આવજો, જોગીડા ! ૧

લૂમખે ઝૂમખે લહેરે છે આંબલા,
લુંબડે ઝુંબડે ઝૂલે છે મહોર :
ટહુકી ટહુકી કોયલ હલકારતી,
આભને આંગણે છાયા બપોર :
આવજો, જોગીડા ! ૨

ઢૂંઢતાં ઢૂંઢતાં વિલાતી આંખડી,
હીંડતાં હીંડતાં વધતી દિગંત ;
આભલે આભલે ઝબુકતી વીજળી ;
આભલે ઉડતાં આવે ક્યાં અંત ?
આવજો, જોગીડા ! ૩

ડુંગરે ડુંગરે ખાડા ને ટીંબલા,
સીમડે સીમડે બળતી મસાણ ;
વગડે વગડે ધગધગતા વાયરા :
આવજો, જોગીડા ! દઇએ એંધાણ :
આવજો, જોગીડા ! ૪

પગલે પગલે દેવોની વાટડી,
નયને નયને દેવોનાં હાસ,
આતમે આતમે દેવોના ગોખલા,
હઇડે હઇડે દેવોના વાસ !
આવજો, જોગીડા ! ૫

આજની વાત

(ઊભા રહો તો કહું વાતડી, બિહારીલાલ)

૧

વહી ગઈ તે સહુ વાતડી, વિસારો આજ !
ઘેરી અંધારી ગઈ રાતડી, વિસારો આજ !

વાયા ઊના વંટોળિયા, વિસારો આજ !
ધગધગતા રસ ઉર ઢોળિયા, વિસારો આજ !

ગગને કાળા ઘન ઘેરતા, વિસારો આજ !
હૈયે ભયાનલ વેરતા, વિસારો આજ !

લાગ્યા તે ડંખ કૈં ઝેરીલા, વિસારો આજ !
ભૂંડા પાપી ને સૌ વેરીલા, વિસારો આજ !

ખારે દરિયે એ વહી ગયાં, વિસારો આજ !
કાણુ એ ફોગટ સહી રહ્યાં ? વિસારો આજ !

૨

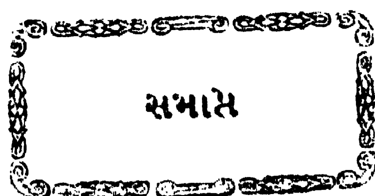
વહાલાં ! ઉઘાડો રસઆંખડી, સંભારો આજ !
આભે ઉઘાડી નેત્રપાંખડી સંભારો આજ !

ભાગ્યા અંધાર આભ કાંઠે, સંભારો આજ !
માગ્યા પ્રકાશ ઉર સાંપડે, સંભારો આજ !

ખીલ્યાં છે પુર વન વાડીઓ, સંભારો આજ !
ફૂલે ફૂલે લચે ઝાડીઓ, સંભારો આજ !

અધુરાં હતાં તે પૂર્ણ પામશે, સંભારો આજ !
આનંદ ને સ્નેહ બધે જામશે, સંભારો આજ !

આંગણ વેરાય નવજ્યોતિ આ, સંભારો આજ !
લ્યો, લ્યો, અદલ ઝટ ગોતી લો, સંભારો આજ !

સૂચી

(પહેલી લીટીઓની)

—•◦•—

શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૨	કુંજલડી	કુંજલડી
૪	૬	સુરના	સૂરના
૬	૨	પાપપુણ્ય	પાપ પુણ્ય
૨૩	૧૨	માદી	મારી
૨૫	૧૫	લલકી	લળકી
૨૬	૯	રહા	રહી
૪૦	૧૧	મલોની	મેલોની
૫૧	૪	એકલી	અકેલી
૬૬	૧૫	વીંધતાં	વીંધતા
૭૬	૩	ચાકી	ચોકી